

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Çevrimiçi Temel Eđitimi Bilgilendirme Kitapçığı

Modül 3
Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet
Temel Kavramlar

Modül 3: Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet Temel Kavramlar

Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet: Bir kişiye cinsiyeti, cinsel yönelimi veya cinsiyet ifadesi nedeniyle yöneltilen veya belirli bir cinsiyetten kişileri orantısız biçimde etkileyen şiddettir. Fiziksel, psikolojik, ekonomik ve cinsel şiddet biçiminde kendini gösterir. Israrlı takip, flört şiddeti ve sanal şiddet farklı biçimleridir. Bununla birlikte toplumsal cinsiyete dayalı şiddet yalnızca sayılan grupları değil, tüm özneleri yani tüm yaş gruplarını, cinsiyetleri ve cinsel yönelimleri hedef alabilir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dayalı şiddet iş yeri, sokak, kafe, toplu taşıma gibi kamusal alanlarda olabileceği gibi ev içinde de meydana gelebilir. Şiddetin uygulayıcıları (yani failleri) genellikle işveren, aile yakınları, eş, arkadaş, partner gibi yakından tanınan kişiler olsa da hiç tanınmayan yabancı kişiler de olabilmektedir. Şiddet olayları sonrasında, Mağdur Suçlayıcılık olarak ifade ettiğimiz “orada ne işi varmış?”, “e gitmeseymiş?”, “o kıyafeti giymeseymiş”, “daha önce ayrılısaymış”, “neden daha önce ayrılmamış?”, “neden sevgili olmuş?” gibi ifadelerle şiddetin meşrulaştırıldığını, hatta şiddete maruz bırakılanın suçlandığını görmek mümkündür. Görüldüğü üzere bu kavram, yaşanan bir mağduriyette çeşitli gerekçelerle kabahati o mağduriyeti yaşayan kişiye yapıştırarak faili aklayan yaklaşım olarak tanımlanmaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dayalı şiddeti önlemek için en önemli adımların başında “rıza” kavramını tanımlamak ve kişilerin sınırlarına saygı duymayı bilmek gelmektedir. Rıza, herhangi bir durum, eylem veya davranış karşısında istekli olarak “evet” demektir. “Hayır” cevabı, rıza değildir. Cevap vermemek, sessiz kalmak kişinin rıza gösterdiği anlamına gelmez. Rıza kavramının bir başka boyutu ise “rıza inşası”dır. Rıza inşası “Kişinin onayı olmadığı halde onay almak için baskı ve zorlama içeren davranış biçimleri” olarak tanımlanır. Rıza inşasında duygu sömürüsü, iltifatlar ve zaman zaman tehditler görülebilir. Temel hedef karşındaki kişiyi kötü hissettirerek ve üzerinde baskı kurarak ikna etmektir. “Bana güvenmiyor musun?”, “Benim seni sevdiğim kadar sen beni sevmiyorsun” gibi cümleler rıza inşası esnasında sıklıkla duyulabilen cümlelere örneklerdir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dayalı şiddet herkes için ve türlü ilişkilene biçiminde geçerli olabilmektedir.

Temel Kavramlar

Şiddet: Şiddet, bireyin fiziksel, psikolojik, ekonomik veya cinsel yönden zarar görmesiyle ya da acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içerir.

Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet: Bir kişiye cinsiyeti, cinsel yönelimi veya cinsiyet ifadesi nedeniyle yöneltilen veya belirli bir cinsiyetten kişileri orantısız biçimde etkileyen şiddettir.

Şiddet Türleri

Fiziksel şiddet: Bir kişiyi fiziksel güç kullanarak istemediği davranış ve/veya temaslara zorlamak. Bu şiddet türü ciddi ve hafif saldırı, özgürlükten yoksun bırakma veya öldürme biçimlerinde olabilir. Örnek: vurmak, tokat atmak, itmek, tekme atmak, saçını çekmek, bir şey fırlatmak.

Psikolojik şiddet: Fiziksel güç kullanılmaksızın kişiyi baskı ve denetim altına almayı hedefleyen, kişinin güven duygusunu zedeleyen, özgürlüğünü kısıtlayan her türlü söz ve davranış. Love bombing, ghosting ve gaslighting gibi birçok farklı türde de ortaya çıkabilir. Örnek: manipüle etmek, aşağılamak, küçümsemek, bağırarak, özel alanına müdahale etmek, kısıtlamak, tehdit etmek, yalnızlaştırmak.

Ekonomik şiddet: Kişinin ekonomik özgürlüğünü kısıtlayan her türlü davranış biçimi. Örnek: banka hesaplarını kontrol etmek, parasına el koymak, maddi geliri olan bir işte çalışmasına izin vermemek, zorla çalıştırmak.

Cinsel şiddet: Kişinin rızası dışında gerçekleştirilen herhangi bir sözlü/fiziksel cinsel davranışta bulunmak. Cinsel taciz ve saldırının çatı kavramı olarak da kullanılmaktadır. Örnek: cinsel içerikli şakalar yapmak, taciz, tecavüz, cinsel ilişkiye girmek için onay inşa etmek, cinsel içerikli fotoğraf/video iletmeye zorlama.

Cinsel taciz: Fiziksel temas olmaksızın gerçekleştirilen ve kişinin rızasına dayalı olmayan cinsel nitelikli söz, tavır ve diğer davranış biçimleridir. Olayın gerçekleştiği ortama ve bağlama göre, ısrarla tekrarlanan eylemler ya da tek bir eylem cinsel taciz olarak değerlendirilebilir. İlgili söz, tavır veya diğer davranışın süreklilik arz etmesi gerekmez. Ancak taciz eyleminin sürekliliği tacizin niteliğini ağırlaştırır.

Cinsel saldırı: Bir kimsenin beden dokunulmazlığının, kişinin rızasına dayalı olmayan cinsel davranışlarla süreklilik arz etmek zorunda olmaksızın ihlal edilmesidir. Örnek: kişinin rızası dışında sarılmak, öpmek, dokunmak, tecavüz etmek.

Sanal şiddet: Kişiyi baskı altına almak, kontrol etmek, kişinin özgürlüğünü kısıtlamak amacıyla uygulanan davranış biçimlerinin sanal ortamlarda veya sanal araçlar aracılığıyla gerçekleştirmesidir. Örneğin, telefonunu karıştırmak, sosyal medya şifrelerini istemek, sosyal medya hesaplarını kontrol etmek.

Flört şiddeti: Romantik, duygusal ve/veya cinsel ilişki süresince ya da bittikten sonra, partnerlerden birinin diğerini baskı altında tutmak, özgürlüğünü kısıtlamak ve/ya kontrol etmek amacıyla uyguladığı her türlü söz ve davranış. Örnek: partnerinin arkadaşlarıyla görüşmesini engellemek, ısrarlı takip, ilişkide yasaklar koymak, kişinin rızası dışında davranmak.

Israrlı Takip: 6284 sayılı kanunda belirtilen ısrarlı takip kavramını temel alarak kişilerin arasında aile bağı veya ilişki olup olmadığına bakılmaksızın şiddet mağduru kişinin kendi güvenliğinden endişe edecek şekilde fiziki ve psikolojik açıdan korku ve çaresizlik duygularına sebep olacak şekilde içeriği her ne olursa olsun fiili, sözlü, yazılı ya da her türlü iletişim aracını kullanarak ve baskı altında tutacak her türlü tutum ve davranışı ifade eder. Örnek: sürekli aramak, takip etmek, mesaj atmak.

Fail (şiddet uygulayan): Suçlanmış, kovuşturulmuş veya hüküm giymiş olsun ya da olmasın, partnerini, eski partnerini veya herhangi birini kontrol etmek için kasıtlı olarak şiddet ve taciz içeren davranışlarda bulunan kişiyi ifade ediyor.

Maruz bırakılan / Maruz kalan: Cinsiyete dayalı şiddetin herhangi bir biçimine maruz kalan kişileri ifade ediyor.

Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet başta olmak üzere her türlü şiddet ve ayrımcılığın önlenmesi için Ayrımcılığı ve Şiddeti Önleme Birimi 2024 yılında kurulmuştur. Bu konu hakkında daha fazla bilgi almak için asob.ozyegin.edu.tr adresini ziyaret edebilirsiniz.

genderoffice.ozyegin.edu.tr
gender.office@ozyegin.edu.tr

— ÖZYEGİN —
— ÜNİVERSİTESİ —

Nişantepe Mah. Orman Sok. No: 34-36,
34794 Alemdağ - Çekmeköy/İstanbul

T. 0216 564 95 64

E-posta: tanitim@ozyegin.edu.tr

www.ozyegin.edu.tr